

Αρχικά θα ήθελα να ευχαριστήσω τους φίλους του Ιδρύματος για τη «Μνήμη του Albert Cohen» για την πρόσκλησή τους αλλά και την πρωτοβουλία τους να αναδείξουν μια σημαντική προσωπικότητα που έπαιξε ουσιαστικό ρόλο στην πολιτιστική και κυρίως εκπαιδευτική υπόσταση της Κέρκυρας και της νεώτερης Ελλάδας.

Σχόλιο [D1]: 1

Είναι περισσότερα από τριάντα χρόνια που η Αναγνωστική Εταιρία Κερκύρας απέκτησε το 1981 μέσω αγοράς από πλειστηριασμό του οίκου Philipsto τμήμα του αρχείου του Frederick North, fifth Earl of Guilford που αφορούσε κυρίως τη δράση του στο νησί της Κέρκυρας και την ίδρυση της Ιονίου Ακαδημίας. Η αγορά αυτή έγινε από την Αναγνωστική Εταιρία Κερκύρας με την οικονομική συμβολή των εφοπλιστών του Λονδίνου. Με τον τρόπο αυτό η Κέρκυρα απέκτησε ένα κομμάτι της ιστορικής της μνήμης και μάλιστα μιας ιδιαίτερα ενδιαφέρουσας εποχής που το νησί περνά από διαδοχικές ξένες επικράτειες και καταλήγει ως κέντρο της Ιονίου Πολιτείας κάτω από Βρετανική αρμοστέια. Ταυτόχρονα είναι και η προεπαναστατική εποχή στον Ελλαδικό χώρο.

Η δημιουργία του καταλόγου του αρχείου, δουλειά που μου ανατέθηκε από την αναγνωστική εταιρία το 1982 και ολοκληρώθηκε με την έκδοση του καταλόγου που βλέπετε το 1984 ήταν ένα ταξίδι στο χώρο, στο χρόνο αλλά και στην επιστήμη.

Σχόλιο [D2]: 2

Μέσα από τα έγγραφα σκιαγραφείται η εποχή και οι συνθήκες, τα πρόσωπα και οι συσχετισμοί τους. Ξεπηδούν ανάγλυφα οι τάσεις και τα ρεύματα της εποχής, οι σκέψεις και οι δράσεις των προσώπων. Έτσι, η αλληλογραφία του Λόρδου Guilford με προσωπικότητες της εποχής δείχνουν την πολυσχιδή του δράση στον ελλαδικό χώρο και τα νησιά του Ιονίου, τις σχέσεις των προσώπων αυτών μεταξύ τους και τις αντιλήψεις τους. Προσωπικότητες όπως ο Αλή πασάς και ο Σπυρίδων Τρικούπης αλλά και η επικοινωνία του με τη Φιλόμουσο Εταιρία και κυρίως τον πρόεδρό της Αλέξανδρο Λογοθέτη Χωματιανό σκιαγραφούνται μέσα από την αλληλογραφία και συνθέτουν την εικόνα της εποχής. Στοιχειοθετούν το πολιτικο-κοινωνικό γίνεσθαι των αρχών του 19^{ου} αιώνα, τις τάσεις των φιλελλήνων και των περιηγητών και του σημαντικού ρόλου τους στην προεπαναστατική Ελλάδα. Ο Λόρδος Guilford είναι μια ξεχωριστή περίπτωση: είναι φιλέλληνας και ο φιλελληνισμός του πραγματώνεται με την προσφορά του στον τόπο σε ότι πολυτιμότερο μπορεί κανείς να διαθέσει: την εκπαίδευση.

Σχόλιο [D3]: 3

Σχόλιο [D4]: 4

Αυτό που κυριαρχεί και διαγράφεται μέσα από κάθε έγγραφο και κάθε πτυχή του Κερκυραϊκού Αρχείου Guilford είναι οι άοκνες προσπάθειές του για τη δημιουργία ενός ελληνόγλωσσου εκπαιδευτικού ιδρύματος, ενός τόπου σπουδής των επιστημών στη γλώσσα των ελλήνων και στην ανάδειξη του αρχαίου ελληνικού πνεύματος. Το διαρκές μέλημά του να φέρει σε επικοινωνία τους λόγιους της εποχής του, να τους καλέσει να στελεχώσουν και να φροντίσουν την υπό δημιουργία Ακαδημία καταδεικνύονται με τον πιο άμεσο, τον πιο αληθινό και τον πλέον αδιαμφισβήτητο τρόπο. Αλληλογραφεί αδιάκοπα και συνθέτει ένα ανθρώπινο δίκτυο λογίων και δασκάλων όπου ο καθένας ξεχωρίζει αλλά ενστερνίζεται τον κοινό σκοπό της εκπαίδευσης. Άλλωστε η εκπαίδευση είναι ο κεντρικός πυρήνας της προσωπικότητας του Guilford και στο σημείο αυτό είναι η μεγάλη του προσφορά στην Κέρκυρα και τον ελληνισμό γενικότερα. Ξεκινά το εγχείρημά του από τη βάση: αρχικά δημιουργεί μια δεξαμενή διανοουμένων και ανερχόμενων λογίων που θα

Σχόλιο [D5]: 5

στελεχώσουν το ίδρυμά του, παράλληλα δημιουργεί μια θαυμαστή βιβλιοθήκη και ταυτόχρονα ψάχνει άокνα για κτίριο. Έχει λοιπόν τρεις άξονες δράσης.

Στον πρώτο άξονα των ανθρώπινων υποδομών μια γεύση από το αρχείο θα μας δώσει η αλληλογραφία του Guilford με το Θεόκλητο Φαρμακίδη, τον Κωνανστίνο Ασώπιο, τον Ιωάννη Χρόνη, τον Χριστόφορο Φιλητά, το Θεόδωρο Μανούση και άλλους. Οι επιστολές αυτές μαρτυρούν πως ο Guilford ως πρωτοπόρος χορηγός υποτροφιών τους ενίσχυσε οικονομικά για την ολοκλήρωση των σπουδών τους. Είναι αξιοσημείωτο ότι η πρόοδος των υποτρόφων παρακολουθείται από άλλους λογίους που βρίσκονται στην ίδια πόλη και οι οποίοι γράφουν τακτικές εκθέσεις για την πορεία και τον κλάδο σπουδών των υποτρόφων. Είναι ένα πλήρες αξιολογικό σύστημα υποτροφιών των «αρίστων». Σώζεται δε στο αρχείο και ένας πλήρης κατάλογος του 1827 με τους υποτρόφους του (Φ VII 50 Κατάλογος υποτρόφων του 1827). Στο σημείο αυτό θα πρέπει να πούμε ότι ο Guilford δημιούργησε τις ανθρώπινες υποδομές για την Ιόνιο Ακαδημία με πάθος και μέθοδο. Ήξερε να ξεκινά από την αρχή, να επιλέγει συνεργάτες και να επικεντρώνεται στο σκοπό. Αξιοσημείωτη ακόμα είναι η ενίσχυση των αλληλοδιδασκτικών σχολείων που υπήρχαν στα Ιόνια νησιά, όπως προκύπτει από την αλληλογραφία του με τον Ασώπιο με την απόλυτη πεποίθηση πως αυτό ήταν το μελλοντικό φυτώριο της νέας γενιάς μαθητών που θα φοιτούσαν προοπτικά στην Ιόνιο Ακαδημία.

Ας σημειωθεί ότι στο διάστημα από το 1819 ως το 1827 πλήθος επιστολών διαφόρων λογίων φτάνουν στα χέρια του Guilford που θέτουν τον εαυτό τους στη διάθεση του νέου πανεπιστημίου και ζητούν να γυρίσουν από τις διάφορες Ευρωπαϊκές πόλεις στην Κέρκυρα ώστε να συμμετάσχουν στο νέο εγχείρημα (επιστολή Κ. Λιβέριου 1821).

Σχόλιο [D6]: 6

Η δραστηριότητα αυτή πλαισιώνεται από την αλληλογραφία του για θέματα παιδείας και γλώσσας με τους λόγιους της εποχής του όπως τον Άνθιμο Γαζή, τον Αδαμάντιο Κοραή, τον Αθανάσιο Ψαλίδα, το Νεόφυτο Βάμβα, τον Ανδρέα Μουστοξύδη και άλλους.

Στο δεύτερο άξονα της δημιουργίας της βιβλιοθήκης είναι η αναζήτηση και αγορά βιβλίων, οι δωρεές βιβλίων, όπως από το Πανεπιστήμιο του Cambridge αλλά και η ενημέρωσή του για νέες εκδόσεις από τους λόγιους αλλά και τους υποτρόφους του με τους οποίους αλληλογραφεί. Τα στοιχεία για τα βιβλία και τη βιβλιοθήκη συμπληρώνονται από τους καταλόγους της Βιβλιοθήκης τμήμα των οποίων υπάρχει και στο Κερκυραϊκό Αρχείο Guilford. Οι υπόλοιποι κατάλογοι είναι στην Αγγλία και έχουν δημοσιευτεί από την κ. Αγγελική Μπόμπου Σταμάτη στο έργο της «Μαρτυρίες για τη βιβλιοθήκη Γκίλφορντ: Από το αρχείο Γκίλφορντ της Αναγνωστικής Εταιρίας Κερκύρας, 1999.

Σχόλιο [D7]: 5

Η Βιβλιοθήκη του Guilford είναι η δεύτερη μεγάλη υποδομή της Ιονίου Ακαδημίας και η άποψη αυτή αποτυπώνεται στο αρχειακό υλικό που έχουμε στη διάθεσή μας.

Στον τρίτο άξονα, είναι οι προσπάθειες για τη χρηματοδότηση, το κτίριο και την τελική εγκαθίδρυση της Ιονίου Ακαδημίας (Φ IV 8, Βρετός, 1820) στην Κέρκυρα, στοιχεία τα οποία –αναφέρω ενδεικτικά– επίσης αποτυπώνονται στην αλληλογραφία με τους Sidney G. Osborne (Φ IV 12, 1820), Νικόλαο Βρεττό και άλλους αλλά και αργότερα με τον Frederick Adam.

Κατά μια έννοια λοιπόν, τα αρχαιακά έγγραφα είναι τα τεκμήρια της ιστορίας, είναι η απόδειξη των όσων μελετά και γράφει ο ιστορικός. Είναι επίσης, η αποτύπωση ενός

Σχόλιο [D8]: 7

στιγμιότυπου μέσα στο χώρο και στο χρόνο. Είναι ακόμα η σκιαγράφιση και σύνθεση προσωπικοτήτων, πράξεων, σκέψεων, νοοτροπιών και αισθημάτων.

Πέρα από τις επιστολές μέσα από το αρχείο ξεπηδά μια καθημερινότητα, ένας τρόπος ζωής και κίνησης που δεν αποτυπώνεται στα κείμενα αλλά παρουσιάζεται μέσα από τα τετριμμένα και ασήμαντα: μια απόδειξη αγοράς κρασιών, μια απόδειξη αγοράς άλλων αγαθών αλλά και πληρωμής υπηρετών, καθώς και όλες οι αποδείξεις πληρωμών αμαξιών και καταλυμάτων που αποτυπώνουν πλήρως τα ταξίδια του Guilford. Έτσι λοιπόν, ξέρουμε μέσα από το αρχείο την πορεία του ταξιδιού, το κόστος, τις αποστάσεις που διένυαν οι άμαξες εκείνη την εποχή, πού σταματούσαν και πόση διάρκεια είχε ένα ταξίδι από την Κέρκυρα στο Λονδίνο. Είναι τα αποδεικτικά στοιχεία για το πώς ζούσαν και πως κινούνταν οι άνθρωποι μιας συγκεκριμένης εποχής, ενός συγκεκριμένου χώρου αλλά και ενός συγκεκριμένου κοινωνικο οικονομικού πλαισίου. Είναι η ανάγλυφη καθημερινότητα αλλά και η οικονομία, η επικοινωνία και οι συνήθειες. Είναι το πλαίσιο που μας επιτρέπει να ερμηνεύουμε πράξεις και γεγονότα.

Από την άποψη αυτή η μελέτη των αρχείων καλεί για τη δημιουργία της υποδομής εκείνης που θα επιτρέπει στον ιστορικό και στον ερευνητή να έχει άμεση πρόσβαση με ακρίβεια και ταχύτητα στο έγγραφο εκείνο, στο απόκομμα ή ακόμα και στο σπάραγμα του χαρτιού εκείνου που τον ενδιαφέρει και που θα του επιτρέπει τη σύνθεση του «χωρο-χρονικού στιγμιότυπου» όπως είπαμε πριν. Η αρχειονομική επιστήμη που δημιουργεί αυτές τις υποδομές σήμερα καλείται να συγκεράσει το ιστορικό της παρελθόν με το νέο πληροφοριακό γίνεσθαι, να αξιοποιήσει τις τεχνολογικές εξελίξεις και να δημιουργήσει νέα πληροφοριακά παράγωγα.

Σχόλιο [D9]: 8

Για να το πω πιο απλά,

ο κατάλογος του Κερκυραϊκού Αρχείου Guilford της Αναγνωστικής Εταιρίας Κερκύρας είχε ως στόχο τη δημιουργία των σημείων που θα επέτρεπαν στους ερευνητές να ξέρουν τι υπάρχει και που, τι περιέχει, για ποιο πράγμα μιλάει και ποιοι εμπλέκονται σε κάθε τεκμήριο. Αν κρίνω από τις δημοσιεύσεις που ακολούθησαν και άντλησαν υλικό από το αρχείο Guilford (Γιωτοπούλου Σισιλιάνου, Πρεσβύτερος Γεώργιος Μεταλληνός, Α. Μπόμπου Σταμάτη, Ελένη Τσουγκαράκη, Ι. Λασκαράτος, Ι. Κόκκωνας, Θεοδόσης Πυλαρινός, Ανωγειάτης Πελέ, Νίκος Κουρκουμέλης και άλλοι και ζητώ συγνώμη αν κάποιοι ερευνητές μέσα στα χρόνια μου διέφυγαν) ο κατάλογος χρησίμευσε. Με τα τότε μέσα που τολμώ να πω είναι (π/υ) προ υπολογιστών, ο κατάλογος ήταν ότι καλύτερο μπορούσαμε να δημιουργήσουμε. Σήμερα θα μπορούσαμε να μιλήσουμε για αποθετήριο, ψηφιοποιήσεις, υπερ-συνδέσεις με τα υπόλοιπα τμήματα του αρχείου στο KentArchivesOffice (γεγονός που πραγματικά θα μπορούσε να δώσει μια ολότητα του αρχαιικού υλικού στον ψηφιακό κόσμο), ανάρτηση της βιβλιογραφίας, ακόμα και αποτυπώσεις των ταξιδιών του Guilford με γαιοχωρικά δεδομένα, ψηφιακή αναπαράσταση της Ιονίου Ακαδημίας, των προγραμμάτων σπουδών κλπ. Πρόκληση για νέες εφαρμογές.

Τέλος, αν μου επιτρέπεται μια πιο προσωπική σκέψη, χωρίς την πρώτη αυτή επαφή με τον κόσμο των αρχείων, που είχα με αφορμή το αρχείο Guilford, δεν θα είχα ποτέ επιδιώξει τις περαιτέρω σπουδές στον τομέα των επιστημών της πληροφόρησης,

Σχόλιο [D10]: 9